

pi podoba orjaka v nebo. Kot nedosegljiva. Z ju- ga pa se jima kažejo že dobro znane verige Torre, Fitz Roy, Pier Giorgio. Z vseh plati, od koderkoli jih gleda, režejo s svojimi vršički in stenami nebesni svod.

Na oporniku zavihra zastava daljne naše do- movine, potem pa ostane sama z goro.

Čez pol ure previdno sestopita po previsni steni do zložne gorske planjave. V zavetju ledenega skalovja si pripravljata hladno pijačo in nekaj malega pojedata.

»Kaj če bi pogledala še tja gor?«

»Na Cardenal Cagliero misliš?«

Kakšne tri kilometre se vleče snežišče do tja. Veter zopet narašča, ko sta že v steni Cagliera. Ves je razrit v ledene nože; ostra burja jih kar naprej brusi. Previdno polagata in napenjata mednje najlonsko vrv. Nad dozdevnim vrhom pa nenadoma zraste za nekaj sto metrov proti vzhodu še drug, za 20 metrov višji vrh.

CAGLIERO JE 20 METROV VIŠJI

Štiri je ura, ko v istem dnevu že v drugo zapla-

POGLED V VIŠINO JE POGLED K NADZEMELJSKEMU, K BOGOVOM

KOZMIČNA GORA*

NAŠKO KRIŽNAR

Koncepti arhaičnega sveta ni- so formulirani v teoretskem je- ziku, ampak so izraženi (skriti) v simbolih, mitih in obredih.

(Mircea Eliade)

Za mitska dejanja je značilno, da imajo svoj izvor v nebesih (kozmosu). Vse, kar stori člo- vek na Zemlji, je ponavljanje mitskega vzorca, prejetega od prednikov ali direktno od božan- skih bitij. Tudi gore imajo svoj idealni prototip na nebu. Salomon: »Ukazal si, naj zgradim na sveti gori tvojo hišo in oltar, kjer boš prebival, tak, kot si ga imel od začetka.«

Katera pa je ta sveta gora? To je kozmična go- ra, Sveta gora, kjer se stikata nebo in zemlja. Stoji sredi sveta. Kjer je to sveto mesto, je »axis mundi«, svetišče na tem mestu je »imago mudi«, reprodukcija kozmosa. Vrh kozmične gore je tudi popek sveta, kjer se je začelo stvarjenje.

NEKAJ PIRMEROV

Indija: Mount Meru je sredi sveta, nad goro je severnica. Urartejci: gora Sumeru, na njej

* Besedilo je prirejeno po referatu, ki ga je avtor predstavil na okrogli mizi »Montagne, spazio della comunicazione« v Nuoro, Sardinija, 9. 10. 1992.

polata prapora obeh narodov na dotlej nezav- zetih vrhovih, zdaj na Cardenal Cagliero (2800 m). Spodnji vrh, 30 do 35 metrov visok snežak, čudovito okrašen s snežnimi tvorbari, se jima dozdeva kot kakšen večni budni varuh okolja, ki ga na široko obvladuje s svojega mogočnega podstavka. Do danes je veljal kot najvišja točka Cagliera.

V ritmu vetrovja se spuščata po steni. Izmuče- na in žejna premagata širono ledeniško planoto in dosežeta steno nad taborom 2 v nenehno naraščajoči nevihti. Dobro, da to strmino že po- znata. Iz tabora se lovi prijateljev klic po steni navzgor.

Še vedno jim krepko brije okrog ušes, ko se spuščajo pod Marconijem po soteski navzdol proti jezeru Electrico. Sneg se je v tej zajedi medtem močno odtajal, iz njega pa so zazijale nove čeri in razpoke.

Šele odmevi enakomernega pljuskanja ob ska- le jih opozorijo, da so spet blizu zelenja.

(Se nadaljuje)

nabodena severnica. Iran: sveta gora Ha- raberezaiti (Elburz). Laos: Mount Zinnala. Me- zopotamija: Zigurat je kozmična gora, simbolna podoba kozmosa. Ima sedem teras, ki pred- stavljajo sedem planetarnih nebes. Babilon: svetišča in sveti stolpi se imenujejo Gora hiše, Hiša gore, Hiša gore vseh dežel, Gora viharjev. In končno Palestina: gora Tabor (Tabbur) je ze- meljski popek, Golgota je kozmična gora in sre- dišče sveta. V to še verjamejo vzhodni kristjani. Tu je bil ustvarjen Adam in tu je tudi pokopan. Središnji položaj gore v simbolnem svetu sta-rega sveta je razviden iz številnih mitov in pri- povedk, od ljudskega izročila do religioznih besedil.

Staroegipčanski hieroglif za goro je DŽEU.

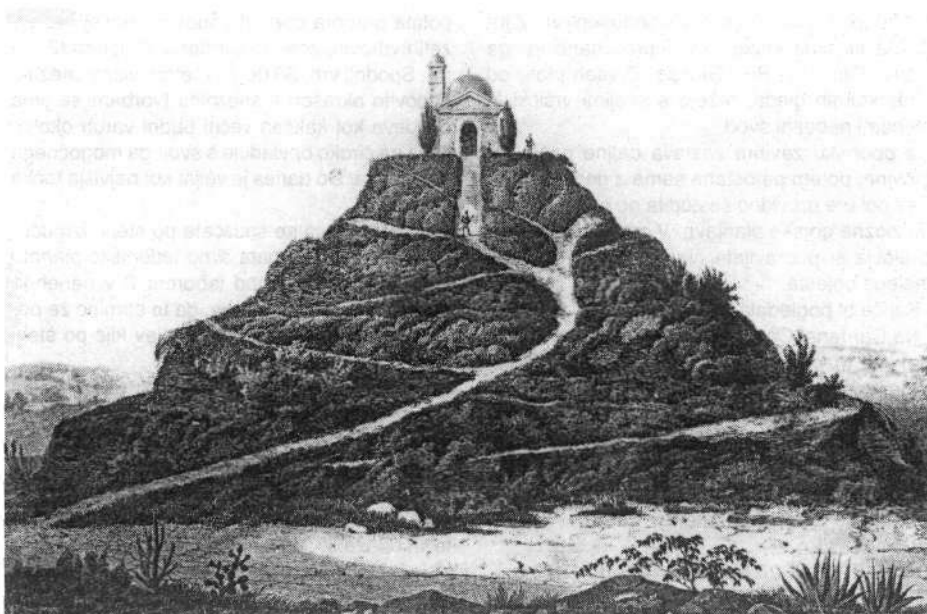

Med temeljne kitajske pismenke sodi beseda SHAN (gora).

Eden od osmih trigramov I Chinga pomeni go- ro: KEN.

Slika 1: Piramida kot kalvarija - z novim vekom kozmični arhetipi niso izumrli

Označuje pojme: čvrsto, vztrajno, nasprotujoče.

Mojzes je molil na gori Sinaj, Jezus na Oljski gori. Sedež grških bogov je na gori Olimp. Noe je po 211 dneh izstopil na gori Ararat. Na gori je torej začetek življenja očiščenega človeštva. Otoka včasih imenujemo vrhovi potopljenih gora.

Lepa ilustracija združitve arhaičnega (poganskega) in novodobnega (krščanskega) razumevanja je primer iz Mehike. Na zaraščenih razvalinah piramide iz obdobja Teotihuacan (1500 let pred prihodom Evropejcev) so konkvistadorji postavili cerkvico in do nje speljali pot, da je piramida kot Kalvarija (slika 1). Iz tega primera lahko sklepamo, da z novim vekom človekova potreba po mitičnem ponavljanju kozmičnih arhetipov ni izumrla. Hkrati nam omenjeni pojav govori o skupni platformi vseh religij. Po **Spen- cerju** se religije, čeprav nasprotne po svojih dogmah, ujemajo v veri, da je svet z vsem, kar ga sestavlja in obkroža, misterij, ki zahteva obrazložitev. Religija je dejansko vera v prisotnost nečesa, kar prekaša razum. Zato so simboli, vezani na kozmično razsežnost človeka, ohraniti svoj pomen do danes. Med njimi je tudi gora. Pogled v višino je pogled k bogovom. Ko je v dolinah še tema, je vrh gore že osvetljen s sončno svetlobo, ki bo kasneje napolnila tudi doline pod njo. Ta prisposoba je odlično uporabljena v logotipu filmske družbe Paramount Pictures. Čeprav je Paramount tudi ime pokrajine vzhodno od Los Angelesa, vsak Zemljan danes prepozna s soncem osvetljen snežni vrh,

obdan s krogom zvezd, kot znak znane filmske družbe. (slika 2)

SPOROČILO MITSKE GORE

Katere pa so svete gore naše, zahodne, sekularizirane postindustrijske družbe?

Ali mi še verujemo v metafizično, mitično povezavo s kozmosom? Ali niso to le še predsodki arhaičnega sveta? **Emile Durkheim**, raziskovalec elementarnih oblik religije, o predsodkih: »Družba brez predsodkov bi bila kot organizem brez refleksov: stvor, nesposoben za življenje.« Po njegovem mnenju se je spremenilo samo to, da je nekdanje predsodke v novodobnem času zamenjala (nadomestila) ideologizirana kolektivna zavest.

Vprašajmo se o današnjem mitskem pomenu gore. Kaj nam danes sporoča gora na mitskem nivoju?

Če hočemo dognati, v kolikšni meri je sodobni človek še zavezan mitičnim povezavam s kozmosom, se ne moremo opreti na njegovo (znanstveno) refleksijo o samem sebi. Ravnanje novodobnega človeka moramo analizirati

Slika 2: Paramount, s soncem osvetljen snežni vrh

enako, kot smo to storili v primeru arhaičnih kultur. Njegovo kulturo beremo kot sklop simbolno mitskih pojavov, ki vsebujejo tudi nezavedne modele kolektivne zavesti.

Podlaga temu postopku je hipoteza, da je tudi v ravnanju novodobnega človeka skrito sporočilo.

Iskanje arhetipskega središča oziroma kozmične gore je bila in je naporna pot. Pristop otežuje ovire. Spomnimo se pravljic o iskanju zlatega runa, zlatega jabolka, drevesa življenja, mikenskega blodnjaka itd. Doseči središče pomeni doživeti blagoslov, iniciacijo. Vsakdanjo eksistenco nadomesti občutek novega, resničnega življenja. To je pot iz kaosa v kozmos. Če vprašate novodobnega alpinista, kaj išče v hribeh, bo odgovoril: samega sebe. Ali ni to tudi cilj večjega kristjana?

Velika večina božjih poti, zlasti v alpskem prostoru, poteka po strmih pobočjih gor. Božje poti ponazarjajo Kristusovo Kalvarijo, eno od glavnih dogem krščanske vere. Znamenita je »leteča procesija« na Koroškem: vsak drugi petek po Veliki noči se skupina romarjev v 17 urah (od polnoči do večera) povzpne na štiri svete gore, ki so visoke okoli 1000 metrov. Pot je dolga okoli 50 kilometrov.

ALPSKI POUDEK SLOVENSKE KULTURE

V verskih manifestacijah v gorah ni težko najti simbolne vsebine. Zato si zdaj oglejmo nekatere manifestacije, vezane na gorski svet Julijskih Alp, ki niso verske narave, pa vendar odražajo mitsko ozadje.

V Sloveniji je hoja v gore sinonim za nedeljski izlet. To ni čudno, če vemo, da je najvišja slovenska gora, Triglav (2864 m), »nacionalna« gora, prava božja pot Slovencev. Njeno podobno najdemo na začasnem slovenskem denarju, stilizirano pa tudi v nacionalnem grbu. Važna vloga Triglava v narodni zavesti Slovencev datira iz dobe razsvetljenstva, ki je naredilo Triglav za sedež troglavega poganškega božanstva. Pot na Triglav je nacionalna dolžnost vsakega državljana. S tem v zvezi je tudi začetek slovenske kinematografije. Prva dva slovenska celovečerna (igrana) filma (V kraljestvu Zlatoroga, 1931, in Triglavske strmine, 1932) prikazujeta alpinistični vzpon na Triglav v slogu nemških alpskih filmov. Triglav je tudi v logotipu filmskega podjetja Triglav filma. (slika 3).

Najbanalnejša slovenska narodna pesem je »Na planincih je lušno...« Opeva lepoto planšarskega življenja. Mesto te pesmi v fondu slovenske folklorne odseva močan alpski poudarek kulturnega konteksta Slovencev.

Kot povsod v Alpah je tudi v Sloveniji razvit planšarski način živinoreje. Vsako leto se črede pod varstvom izbranih pastirjev za dobra dva

meseca preselijo na visoke pašnike tik nad gozdno mejo. Delitev je enostopenjska ali dvostopenjska. Pogojena je z gospodarskimi razlogi:

1. V dolini ni dovolj trave za ekstenzivno pašo in za pripravo zimske krme hkrati.
2. V poletnih mesecih je krma na visokih pašnikih energetsko močnejša kot v dolini.
3. Skupna predelava mleka je gospodarnejša kot individualna.
4. Medtem ko so živali združene v skupno čredo na visoki planini, gospodarji v dolini pripravljajo zimsko krmo.

Če si podrobneje ogledamo ta model gospodarjenja, pa ugotovimo, da ne gre samo za gospodarske koristi.

Slika 3: Triglav v logotipu filmskega podjetja Triglav film

PRAVLJICA O ZLATOROGU

Prikazal bom shemo dvostopenjske selitve ovčjih čred v Trenti, v samem osrčju Julijskih Alp. Baza je dolinski dom. Spomladi se lastniki s čredami preselijo na rob vasi v pomladna bivališča. Poleti združijo črede pod vodstvom mlekarja in jih preselijo na visoke planine. Tam ostanejo do začetka septembra. Na planini poteka glavna letna dejavnost: izdelava sira in skute. Po razdelitvi pridelka se posamezne črede vrnejo v začasna bivališča blizu vasi, kjer ostanejo do zime. Zimo spet prebijejo v dolinskem domu.

Živinorejski kulturni krog sledi letnim ciklusom, ki jih lahko smatramo za arhetipsko kozmično vodilo, saj so veliko starejši kot človek in potekajo neodvisno od njegove volje. Vsakoletna selitev na goro je torej izraz skrajno prilagojene oblike kulture. Vpeta je v stoletno tradicijo občestva in s stališča posameznika ni nekaj prostovoljnega. V klimatskih okoliščinah, ki vladajo v Alpah, si ni mogoče zamisliti drugačnega gospodarjenja — razen če tvegamo popolno razvrednotenje naravnega okolja. Večini lastnikov čred ta način gospodarjenja prinaša zadostne materialne koristi. Sir in skuta sta še danes najvažnejši sestavini prehrane Trentarjev.

Da gre za arhetipski vzorec, prenešen iz mitskega sveta v stvarno življenje, nam govorijo

tudi druge kulturne sestavine trentarske kulture. Omenil bi pravljico o Zlatorogu. Mlad lovec v dokaz ljubezni do dekleta ustrelil Zlatoroga, mitsko žival okoliških planin. Zlatorog je vrhovni varuh naravnega ravnotežja. Njegova smrt povzroči propad gorskega sveta, odselijo se številne živalske vrste, propadejo pašniki, v gorskem svetu ni več pogojev za (človekovo) življenje. V zvezi z Zlatorogovo legendo imamo opraviti vsaj z dvema predpostavkama. Prva je predstava o raju na gori, druga pa je izročilo o propadu tega raja po človekovi krivdi.

V Zlatorogu lahko prepoznamo tabuiziran odnos do naravnega okolja. Prekršitvi tabuja sledi kaznovanje celotnega »rodu« Trentarjev. Pravljica je sredstvo pričevanja o človekovem zločinu nad naravo in hkrati didaktični poduk. Najlepši dokaz, da je pravljica pomagala prevzgojiti Trentarje, je morda ravno omenjeni kulturno ekološki model živinorejskega leta. Ko človek sledi stoletnim ponavljanjem tega modela, v bistvu služi živalim in naravi, ne pa si jih podreja. Kot bi s tem odplačeval kazen za uboj Zlatoroga. Ko uči svoje potomce, kako živeti v službi živali in narave, jim sporoča brez besed — in ne da bi se tega zavedal — arhetipski kulturni vzorec svojih davnih prednikov, katerega glavni sestavni del je selitev na goro. V kontekstu živinorejskega leta oziroma njegovega mitskega modela je visokoplaninska paša trentarska kozmična gora, opisani kulturni vzorec sam pa njen nenapisan spomenik.

RAVNOTEŽJE MED NATURO IN KULTURO

Nobenega drugega predela v Alpah ne poznam tako dobro kot Trento. Zato bi težko apliciral svoja spoznanja na celotne Alpe. Pred kratkim sem imel v rokah dokument CIPRA (Commissione Internazionale per la Protezione delle Alpi). Ta organ je zasedal na Bavarskem oktobra 1992. Njegov namen je bil, da sprejme Alpsko konvencijo (Convenzione Alpina). Ne morem biti kritičen do rezultatov zasedanja, ker jih ne poznam, lahko pa povem nekaj pripomb k osnutku Konvencije, seveda samo v kontekstu svoje teze o mitskem izvoru človekovega odnosa do gore.

Splošen vtis je, da konvencija ne upošteva celovitosti kulturnih modelov. To je pogosta napaka sodobnih ekoloških aktivnosti, da skrb za varstvo okolja naložijo specializiranim, ozko usmerjenim strokam, ki v preteklosti niso znale preprečiti ekoloških devastacij ali pa so jih celo povzročale s svojimi ozko usmerjenimi interesi. Varovanje Alp po conah (kmetijstvo, gozd, turizem, narava) onemogoča ustvarjalno sožitje nature in kulture. Etnologi vemo, da tradicionalna kulturna sestavina navadno ne deluje osamljeno, ampak so ob njej tudi druge, ki skupaj

tvorijo sistem. Ta sistem vsebuje instrumente avtoregulacije, ki ohranjajo ravnotežje, v našem primeru med naravo in kulturo v Alpah.

Pretirana pozornost do enega segmenta sistema odvrne pogled od celote. Tak primer je neproduktivna polemika o trentarski elektrarni. Bioenergetik bi morda odkril, da je s Trento res nekaj narobe na energetski ravni. Prav gotovo so pretrgane vezi med človekom in njegovim mitološkim vzorcem, ki v našem primeru izhaja iz narave. Hkrati pa se v Trenti še ni razvil novodobni življenjski model, ki temelji na nadomeščanju mitoloških vzorcev z individualizirano ali ideologizirano zavestjo. (To z drugimi besedami lahko pogojno imenujemo tudi proizvodno-potrošniška družba.) Celo biologi ugotavljajo, da je za zdrave ekološke razmere ključnega pomena dinamično kroženje energije med okoljem in živimi bitji. Tembolj to velja za človeško etologijo. Zato preprečitev gradnje elektrarne ne bo rešila ekoloških problemov Trente, tako kot tudi gradnja predimenzionirane elektrarne ne bo pomagala, da bi se v Trenti ustvarilo ravnotežje, ki omogoča življenje nekega kraja.

NAČELO VEZNE POSODE

Temelj alpskega gospodarstva je kmetija, največkrat živinorejska. Njeno dejavnost so regulirali naravni pogoji, ki jim je človek najučinkoviteje kljuboval s tem, da jih je upošteval kot mejo razvoja. Prilagajal jim je svoj demografski, socialni in duhovni razvoj. Kulturni segmenti so delovali po načelu vezne posode. Če se je preveč razvil eden od segmentov, so drugi nazadovali. Lep primer tega je na primer opustošena kulturna krajina v Trenti in Soči v času največjega (prevelikega) števila drobnice ob začetku stoletja. Tudi politika izseljevanja marginalnih območij po drugi svetovni vojni je povzročila neravnotežje v trentarski kulturi: z demografskim praznjenjem se je do danes skoraj izničilo število drobnice in pomen planinske paše. Posledica so zaraščeni pašniki in senožeti.

Konvencija CIPRA v osnutku (formalno) predvideva zaščito ekoloških, ekonomskih in social-

Hitro načrtovanje izletov

Načrtovanje planinskih izletov in tur je zdaj mnogo lažje, kot je bilo še pred nedavnim. Na trgu je namreč elektronski kurvimeter »Runmate Club«, s katerim se je treba samo sprehoditi po zemljevidu in na njem po izbrani poti, razdaljo pa merilec takoj pokaže na displayu. Aparatura je prirejena za vsa merila zemljevidov, kar pomeni, da je treba nastaviti samo merilo. Razdaljemeter stane 990 avstrijskih šillingov.

nih vidikov urejanja prostora. Zelo spodbudna so načela o reguliranju agrarne politike, ki naj upošteva obdelovanje v skladu z ambientalnimi zmogljivostmi, z upoštevanjem lokalnih energijskih virov itd. Dejansko pa niso predvideni mehanizmi, ki bi tradicionalni kmetijski sistem obravnavali kot celovit kulturni model. Sestavine tega modela pa so tako iz materialnega kot iz socialnega in duhovnega sveta ter predvsem iz mitoloških predstav. V resnici si je težko predstavljati, kako bi z državnimi zakoni urejali interakcijo med posameznimi kulturnimi sestavinami.

Pravi smisel človekovih selitev na goro je zato moč ohraniti le z očuvanjem ravnotežja med naravo, ki simbolizira kozmični red, in kulturo, ki jo vzpostavlja človek kot zemeljski pendan naturi. Kar lahko storimo, je to, da zaželimo človeku kar največ sreče (beri: razumevanja) pri

namoščanju sistema mitološke avtoregulacije z zakonskimi dekreti.

Literatura:

- Alfred Douglas**, *Come consultare I Ching*. Rizzoli Editore, Milan 1976.
- Emile Durkheim**, *Elementarni oblici religijskega života*. Prosveta, Beograd 1982.
- Mircea Eliade**, *Cosmos and History: The Myth of the Eternal Return*, Harper Torchbooks, New York 1959.
- Hans Haid**, *Mythos und Kult in den Alpen*, Rosenheimer, 1990.
- Naško Kriznar**, *Vizualni simboli nacionalne identitete*. *Traditiones* 21, 1992, str. 227—232.
- Mary Ellen Miller**, *The Art of Mesoamerica from Olmec to Aztec*. Thames and Hudson, 1990.
- Alfons Rosenberg**, *Einführung in das Symbolverständnis*. Freiburg im Breisgau 1984.
- Mitja Saje**, *Kitajsko-slovenski slovar*, Ljubljana 1990 (*Chinese — Slovene Dictionary*).
- Josip Šašel**, *Leteče procesije ob Gosposvetskem polju*. Slovenski etnograf 5 (1952), str. 143—159.
- Krajinski park Lahinja, *Kulturni in naravni spomeniki Slovenije*, 181. Založba Obzorja Maribor 1992.
- La Convezione Alpina — *Bilancio Provvisorio*. Posizioni CIPRA, 1.—3. ottobre 1992, Schwangau.
- Wörterbuch der Aegyptischen Sprache*, Berlin, Akademie Verlag, 1971.

PROGRAM »ODPADKI« JE V SREDIŠČU POZORNOSTI HIMALAJIZMA

HIMALAJA DO KOLEN V SMETEH

IGOR MAHER

Letošnjega maja je bil v Katmanduju skupni sestanek komisije za zaščito gora in komisije za odprave Mednarodne zveze gorniških organizacij. Glavna tema so bili okoljevarstveni problemi na območju Himalaje, do katerih prihaja zaradi naraščajočega turizma. Sprejeli so tudi strategijo, kako preprečiti kopičenje odpadkov ob poteh, ki jih uporabljajo odprave in trekinci.

Država gostiteljica ni bila naključno izbrana, kajti prav Nepal je dodobra občutil vse negativne plati turizma v zadnjih dveh desetletjih. O teh problemih je *Planinski vestnik* že podrobneje poročal (PV 92: 154—155, 1992). Prav tako je bilo na njegovih straneh nekaj napisanega tudi o Tokijskem pozivu in Kodeksu skrbi za Himalajo, ki sta bila sprejeta novembra 1991 na mednarodnem simpoziju o zaščiti gorskega sveta v Tokiu (PV 92: 251, 1992).

Komisija za zaščito gora je predstavila ciljni program »Odpadki«. Celotno besedilo programa je predstavljeno v UIAA-Bulletin Nr. 139, od koder so tudi povzete poglavne misli.

SKROMNA OPREMA BREZ EMBALAŽE

Program obsega vrsto priporočil in ukrepov za okoljevarstveno ozaveščanje in usmerjanje na vseh stopnjah izvedbe odprave ali trekinga, od priprav do povratka. Namenjen je organizatorjem, agencijam, lokalnim oblastem, proizvajalcem opreme in oskrbovalcem, gorskim vodnikom, članom odprav in trekingov kot tudi individualnim obiskovalcem. Največ bi k reševanju

problemov prispevali prav obiskovalci, katerih glavni cilj bi moral biti ta, da zapustijo obiskano deželo v čistem stanju.

Glavne zahteve, katerih uresničevanje bi pomagalo zmanjšati količino odpadkov, so predvsem uporaba razgradljivih ali gorljivih materialov za pakiranje in opremo, zmanjšanje količine osebne opreme ter vračanje problematičnih odpadkov. Udeleženci odprav in trekingov naj bi s seboj jemali čim manj osebne opreme. V času potovanja se je namreč možno marsičemu odpovedati, od različnih kozmetičnih in higienskih pripomočkov do tehnične opreme, kot so na primer kasetofoni. Predvsem pa je potrebno nameniti veliko pozornosti temu, kako je oprema zapakirana. Pločevinke, aluminijasta folija, steklenice in plastične posode, vse to so embalaže, ki so težko razgradljive ali nerazgradljive in zato neprimerne. Problematični (nevarni, nerazgradljivi) odpadki vsekakor ne sodijo v občutljivo gorsko okolje. Če se jim že ne moremo izogniti, moramo poskrbeti, da bo zanje pravilno poskrbljeno (vracanje domov). V prvi vrsti gre tu za izrabljene baterije in ostanke zdravil. Pred organizatorje odprav in trekingov je tudi postavljena vrsta zahtev. Ohranjanje čistega okolja mora biti vsekakor tudi njihov interes, kajti le tako bo vabljivo za bodoče udeležence. Osnovna zahteva je vsekakor zmanjšanje količine odpadkov, za njihovo odstranjevanje pa bi morali poskrbeti na ekološko primeren način. Razgradljive in gorljive odpadke bi zakopavali in zažigali, problematične pa transportirali iz gorskega okolja do krajev za primerno odlaganje ali reciklažo.

Organizator bi moral poskrbeti, da bi uporabljali čim več lokalnih virov hrane ob poti, druga hrana pa naj bi bila v čim večji meri nepakirana (na primer suho sadje namesto sadja v pločevinkah) oziroma bi bila embalaža ponovno uporabna ali razgradljiva. Posebno skrb bi morali nameniti sprotnemu sortiranju odpadkov glede na njihovo problematičnost ter poskrbeti za vračanje problematičnih (na primer najem posebnih nosačev ali tovornih živali).

Organizator bi moral poskrbeti tudi za pravilno informiranost udeležencev, pa tudi spremljevalnega osebja (nosači, kuharji, vodniki...).

Posebna skrb mora veljati izobraževanju in usposabljanju zveznih oficirjev, sirdarjev, ki morajo prevzeti tudi odgovornost za nadzor nad izvajanjem ukrepov.

ČIŠČENJE HIMALAJE

V najbolj obremenjenih predelih bi morali poskrbeti za najnujnejšo infrastrukturo na stalnih tabornih mestih in zavetiščih, da bi zadostili higienskim in okoljevarstvenim zahtevam.

Dohodek od turizma bi se moral v večji meri razporediti med lokalne prebivalce. To bi doseglji z uvajanjem novih aktivnosti, kot so nadzorna služba in čuvaji, vzdrževanje in upravljanje tabornih mest in zavetišč, oskrba s hrano in pijačo, odstranjevanje odpadkov.

Glede čistilnih akcij so bila mnenja zelo deljena. Nekateri so zastopali idejo, da bi naslednji leti potekala obsežna čistilna kampanja, v kateri bi sodelovali gorniki z vsega sveta. Drugi so bili bolj naklonjeni manjšim skupinam v okviru na-

Komisija za odprave pri Mednarodni zvezi gorniških organizacij (UIAA) zbira informacije o stanju okolja v pomembnih baznih taborih v Himalaji. Zato prosi odprave, ki so v letih 1991 in 1992 obiskale Himalajo, da ji pošljejo poročilo o svojih opažanjih glede (ne)čistosti. Dobljeni podatki bi služili za organizacijo čiščenja v okviru prihodnjih odprav.

Podatke pošljite na naslov:

Loss Lynam (Chairman)

UIAA Expedition Commission

7 Sorbone

Ardilea Estate

Dublin 14

Ireland

ali pa na Planinsko zvezo Slovenije, da jih bomo posredovali naprej.

cionalnih gorniških organizacij. Zanimiva je tudi ideja, da bi bila izdaja dovoljenja za vzpon na vrh povezana tudi z obveznostmi glede čiščenja odpadkov.

Na sestanku so precej pozornosti namenili tudi drugim perečim problemom Himalaje, predvsem projektom v dolini reke Arun (podrobnosti glej v PV 92: 383, 1992).

S problematiko odpravarstva in popotništva ter posledic za gorsko okolje so se ukvarjali tudi udeleženci simpozija UIAA v Matsumotu na Japonskem v začetku oktobra 1992. Iz okoljevarstvenega vidika so poskušali začrtati prihodnji razvoj gornišтва vseh psovod po svetu, upoštevajoč izkušnje iz tradicionalno gorniških dežel.

ČARNO PLEZANJE V AMERIŠKEM EL CAPITANU

NOS V SRCU

MIRANDA ORTAR

El Capitan. Magična stena, ki privablja plezalce z vsega sveta. Tisoč metrov navpičnega graničja, ki se dviga nad slikovito dolino Yosemite.

Želja preplezati to veliko steno je bila skrita v meni že iz prvih let mojega snidenja s plesom v vertikalni.

ln sedaj sva tu. Stena se dviga nad nama v vsej svoji velikosti. Gladke granitne plošče se svetijo v soncu, najino oko se ustavlja na počeh, ki ponujajo prehode čez steno. Po samem razu El Capitana je speljana smer Nos, ki je med plezalci znana po svoji slikovitosti in lepoti. To je smer, ki je postala nekoliko tudi najina.

NIHANJE NAD PREPADOM

Ob petih zjutraj, ko nas pozdravlja le luna, smo pod steno. Smo — midva in druga naveza, prav

tako fant in punca, Bird in Ed, ki sta prejšnji dan pred nama pritrčila štiri raztežaje vrvi in pritovorila svojega 'pujsa' — tovorno vrečo na prvo polico. Drug za drugim žimarimo v noč. Obdaja nas gluha tišina, ki jo moti le naše sopenje. Kar hitri smo: svit nas ujame že pri koncu napetih vrvi.

Plezati začneta najprej Bird in Ed, okoli devete ure pa prideva na vrsto tudi midva. Začne Simon. Opazujem ga, kako preči prek gladkih plati proti lepi počki. Kmalu se mi skrrije za vogalom. Naslednji je na vrsti najin 'pujs', ki nama je naredil kar nekaj sivih las, preden naju je resnično začel ubogati. Za njim se jaz nekoliko dvomeče spopadem s prvim žimarjenjem v prečki.

Naslednji raztežaj je moj, res moj. Mislim, da je bil to raztežaj, ki mi bo najbolj ostal v spominu. Nihajka. Splezala sem po počki kakih dvajset